

СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МЕХАНІЗМІВ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуто основні положення інвестиційної політики нового покоління та можливості її інтеграції в Україні. Досліджено зарубіжний досвід щодо механізмів реалізації державних інвестиційних політик. Надані рекомендації по удосконаленню державної інвестиційної політики України.

Ключові слова: державна інвестиційна політика, іноземні інвестиції, інвестиційний протекціонізм.

Постановка проблеми. В умовах невизначеності, посилення нестабільності в трендах глобального розвитку особливої актуальності набуває активізація факторів, що сприяють забезпеченню стійкості та конкурентоспроможності національних економік. Серед них – збільшення обсягів, раціоналізація структури, диверсифікація джерел, обґрунтування пріоритетних напрямів і механізмів залучення й ефективного використання інвестиційних ресурсів, які формуються в інституційних секторах української економіки та поза її межами. Сектор загального державного управління виконує в інвестиційному процесі особливі функції – його регулятора й інвестора бюджетних коштів.

Наразі Україна знаходиться на шляху до євроінтеграції, що вимагає застосування актуальних у світовому масштабі підходів і пріоритетів до розвитку державної інвестиційної політики та формуванні пріоритетів державних інвестиційних видатків. Так, державна інвестиційна політика України має включати базові аспекти основних цілей та завдань інвестиційної політики нового покоління, що враховує останні тенденції та потреби світової економіки.

Оскільки в Україні відбувається реформування економічних процесів відповідно до європейський стандартів, актуально розглянути узагальнення зарубіжного досвіду у напрямі формування та реалізації державної інвестиційної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державного регулювання інвестиційної діяльності розглядалися в роботах О. Амоші, О. Гаврилюка, А. Гальчинського, В. Гейця, В. Зимовця, Т. Єфименко, Л. Ігоніної, М. Крупки, І. Лютого, В. Ніколаєва, В. Осецького, А. Пересади, В. Пилипів, Р. Харрода, Д. Черваньова та ін.

Формулювання завдань та цілей статті. Метою статті є обґрунтування шляхів забезпечення якісних змін у державній інвестиційній політиці України з урахуванням зарубіжного досвіду та розробка практичних рекомендацій щодо залучення та використання інвестиційних ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині в Україні правового визначення поняття "державної інвестиційної політики" немає. У статті 10 ГК України визначаються основні напрями економічної політики держави, до яких відноситься, зокрема, й інвестиційна політика, спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, а також забезпечення ефективного й відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним [1].

У Законі України "Про інвестиційну діяльність" визначено цілі, форми державного регулювання інвестиційної діяльності та види державної підтримки [2]. У

наукових джерелах [3; 4] наводяться різні трактування змісту поняття "державна інвестиційна політика".

Досить вдалим з позиції відображення основних сутнісних складових категорії "державна інвестиційна політика", на нашу думку, є визначення запропоноване Д. М. Черваньовим. Він розглядав державну інвестиційну політику як сукупність державних підходів і рішень, що визначають напрями інвестування, мобілізують засоби підприємств та створюють сприятливий інвестиційний клімат за допомогою податкових та інших пільг, інституційну визначеність в управлінні процесом залучення, планування та реалізації інвестицій [5, с. 562].

Дослідимо сучасні світові тенденції, що стосуються заходів і напрямів формування державної інвестиційної політики, та механізмів її реалізації в різних країнах світу з урахуванням рекомендацій міжнародних організацій, до яких можна віднести інвестиційну політику нового покоління.

Інвестиційна політика нового покоління у міжнародному середовищі почала формуватися у післякризовий період та відображається в багатьох політичних курсах останніх кількох років, які характеризуються одночасним рухом, з одного боку, до подальшої лібералізації інвестиційних режимів і заохоченню іноземних інвестицій, а, з іншого – до регулювання інвестицій для досягнення поставлених цілей державної інвестиційної політики.

Концептуальні засади інвестиційної політики нового покоління було вперше ґрунтовно розглянуто та сформульовано на Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) у 2012 р.

У широкому розумінні інвестиційна політика нового покоління націлена на:

- забезпечення синергізму з більш широкими цілями економічного розвитку або промисловою політикою і досягнення органічної інтеграції в стратегії розвитку;
- заохочення відповідальної поведінки інвесторів;
- забезпечення ефективності політики в ході її розробки та здійснення, а також у тому інституційному середовищі, в якому вона діє [6, с. 192].

Метою такої політики на національному рівні є прискорення економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національного виробництва шляхом досягнення синергетичного ефекту від проведення інвестиційної політики та реалізації стратегій розвитку окремих галузей економіки. На міжнародному рівні метою такої політики є встановлення балансу у питаннях розподілу прав та обов'язків іноземних інвесторів та приймаючої країни, удосконалення інвестиційних угод, що гарантували б економічну безпеку країни, до якої спрямовується іноземний капітал, та забезпечували у повній мірі право власності інвесторів.

Характерною особливістю інвестиційної політики нового покоління є встановлення акценту на розвиток внутрішнього інвестиційного ринку та підвищення його значення у розвитку національної економіки.

Інвестиційна політика нового покоління ґрунтується на наступних принципах:

1. Спрямування інвестиційних потоків до ключових галузей національної економіки з метою підвищення їх конкурентоспроможності.

2. Інтеграція інвестиційної політики до стратегій розвитку окремих галузей та економіки країни загалом.

3. Максимізація позитивних та мінімізація негативних ефектів від інвестування.

4. Відповідальність суб'єктів за наслідки інвестиційної діяльності.

5. Посилений інституціональний вплив на реалізацію інвестиційної політики [6, с. 103].

Досягнення балансу у питанні державного контролю щодо економічної безпеки та розвитку галузей, що є суверенним правом кожної країни, та необхідністю залучення прямих іноземних інвестицій, залишається одним з основних завдань державної інвестиційної політики. Так, уперше на міжнародному рівні обговорюється питання інвестиційного протекціонізму. Проте в міжнародній практиці відсутнє однозначне тлумачення терміну "інвестиційний протекціонізм", здебільшого це поняття передбачає нейтралізацію таких загроз з боку іноземних інвесторів, як:

- монополізація національних ринків;
- монополізація ринку фінансових послуг;
- залежність національних виробників від іноземних кредиторів;
- відтік кваліфікованого персоналу до материнських компаній;
- перетворення національної промисловості на сировинну базу розвинених країн;
- контроль з боку іноземних компаній над стратегічно важливими національними галузями, що забезпечують економічну та продовольчу безпеку країни [7, с. 110].

Основними мотивами для обмеження прямих іноземних інвестицій є збереження національного суверенітету та забезпечення економічної безпеки країни. До інших причин протекціонізму можна включити стратегічні плани національних учасників ринку; соціально-культурні причини, захист молодих галузей тощо.

Зазначимо, що у більшості розвинених країн вказані заходи вже багато років широко використовуються для регулювання обсягу іноземних інвестицій у межах національних економік.

Невдалим прикладом надмірного державного регулювання інвестиційної діяльності є державні політики країн Західної Європи, які базувалися на кейнсіанській теорії. Приплив капіталів у ці країни стримувався, крім заорганізованого ринку праці й високих соціальних відрахувань, такими чинниками, як: жорстка регламентація з боку держави підприємницької діяльності; надмірні вилучення на користь держави; недостатня гармонізація національних типів фінансової політики в умовах єдиної грошово-валютної політики в країнах Економічного і валютного союзу (ЕВС). З урахуванням вищеведеного, зазначимо, що всі вище перелічені чинники зумовили кризові явища в Греції, Іспанії, Португалії.

Еволюція інвестиційної політики нового покоління відбувалася з виокремлення її концептуальних засад, що значною мірою стосуються інтеграції інвестиційної діяльності у загальнодержавні цілі соціально-економічного розвитку, до галузевого розподілу заходів інвестиційної політики згідно пріоритетів розвитку національної економіки та місця держави у глобальному ланцюгу вартості.

У процесі формування державної інвестиційної політики в Україні та її інтегрування до інвестиційної політики нового покоління необхідно виділити пріоритетні сфери спрямування інвестиційних потоків та встанови-

ти оптимальну пропорцію їх фінансування з державних та приватних джерел. Законом України "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць" встановлено, що пріоритетними галузями економіки є ті, що спрямовані на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній екологічно чистій продукції, високоякісних послугах, які реалізують державну політику щодо розвитку виробничого та експортного потенціалу, створення нових робочих місць.

Ще одним важливим напрямом інвестиційної політики в Україні є розвиток державно-приватного партнерства. Участь вітчизняних підприємців у фінансуванні інвестиційних програм (у тому числі тих, що характеризуються високим соціальним ефектом) значною мірою зумовлюється гарантіями з боку держави у питаннях отримання очікуваного прибутку, прав власності на об'єкти інвестування відповідно до укладених договорів, а також покриття ризиків реалізації програм. Укладання договорів щодо реалізації програм державно-приватного партнерства мають характеризуватися високим ступенем прозорості.

Останні світові тенденції свідчать, що більшість країн, що розвиваються, тяжіють до лібералізації інвестиційного клімату для внутрішніх інвесторів та запровадження протекціоністських заходів для зовнішніх у тих галузях, що безпосередньо впливають на економічну безпеку держави. До таких галузей, відповідно до зарубіжного досвіду, належать [7, с. XVI]:

- енергетика;
- газовідведення та водопостачання;
- транспорт та комунікації;
- агропромисловий комплекс;
- добувна галузь.

Для країн з ринками, що формуються, характерним є переважання внутрішніх інвестицій над прямими іноземними. Завданням державної інвестиційної політики є створення такої пропорції іноземних інвестицій із внутрішніми, щоб у результаті досягти сталого розвитку, економічного зростання, а також усунути соціальні диспропорції [8].

Особливо важливого значення набуває співвідношення прямих іноземних та внутрішніх інвестицій у питанні розвитку реального сектору економіки. Гостро стоїть питання надходження та впровадження технологічних новацій та високих технологій виробництва. Тому залучення іноземних інвесторів є вкрай необхідним. У такому разі необхідно визначити компроміс серед протекціоністських заходів інвестиційної політики та реалізації стратегічних напрямів розвитку галузей виробничої сфери.

Оскільки за умов залучення іноземних інвестицій галузь залишатиметься відкритою для закордонного інвестора до закінчення дії угоди про іноземні інвестиції, необхідно вживати запобіжних заходів щодо ймовірної монополізації даної галузі. Основним методом боротьби із подібними явищами є укладення угод такого змісту, де детально вказуються межі та строки, у яких може бути задіяний іноземний капітал [7, с. 110].

Ураховуючи сучасні світові тенденції щодо формування державної інвестиційної політики нового покоління, зазначимо, про необхідність дослідження впливу бюджетних інвестицій на інвестиційні процеси в країні, а також державні програми соціального напрямку, які впливають на загальну структуру сукупного попиту, що, у свою чергу, стимулює виробництво та інвестування.

Слід зазначити, що саме пріоритетні напрями державної інвестиційної політики впливають на формування інвестиційного клімату та стимулювання інвестиційних процесів.

Конференція ООН із торгівлі й розвитку (UNCTAD) для оцінювання інвестиційної привабливості країни пропонує використовувати два показники, що характеризують позиції різних країн на світовому ринку інвестицій:

1) індекс фактичного стану із залучення інвестицій (ІФС), що розраховується як відношення частки країни-реципієнта в обсягах світових іноземних інвестицій до її частки у світовому ВВП;

2) індекс потенціалу із ввезення інвестицій (ІП), що розраховується як середньоарифметичне значення з восьми показників: темпів зростання ВВП країни; величини ВВП на одну особу населення; частки експорту країни в її ВВП; кількості телефонних ліній на 1000 жителів країни; величини комерційного енерговикористання на одну особу населення; частки витрат на науково-дослідні й експериментально-конструкторські розробки у структурі ВВП; частки студентів ВНЗ у загальній кількості начальних закладів; кількості політичних і комерційних ризиків у країні.

Порівняльна характеристика теорій і практичних методів державного регулювання свідчить, що ефективність державного регулювання в умовах ринкової економіки визначається переважно фактичною або очікуваною (прогнозованою) кон'юнктурою інвестиційних ринків, які в широкому розумінні слід розглядати як сукупність ринків інвестицій (процесів нагромадження й використання ресурсів) і ринків інвестиційних товарів (здебільшого процесів емісії й розміщення фінансових активів). Кон'юнктура інвестиційних ринків залежить від багатьох факторів, серед яких важливе місце належить темпам інфляції, що є індикатором рівня збалансованості економіки. Залежно від темпів інфляції, рівня безробіття, темпів зростання національного доходу може застосовуватися та чи інша система державного регулювання інвестиційної діяльності, у тому числі різноманітні методи грошово-кредитної та фінансово-податкової політики.

Дослідимо більш детально підходи урядів деяких країн ЄС щодо державної інвестиційної політики.

Так, у Німеччині особлива увага приділяється питанням зростання конкурентоспроможності підприємств, що може бути досягнуто в результаті високої інноваційної й інвестиційної активності в усіх галузях економіки, а також розвитку приватного підприємництва. У 2001 р. розпочалася реалізація державної програми "Венчурний капітал для малих технологічних компаній" у межах якої на фінансування розвитку венчурного бізнесу було виділено більш ніж 500 млн євро. Крім того, у Німеччині реалізуються ще шість державних програм, серед яких "Програма інноваційної підтримки", що стимулює проведення НДДКР на підприємствах у кооперації з науковими установами.

У Франції фінансування економічного розвитку забезпечує Міністерство наукових досліджень і технологій та Національний центр наукових досліджень Франції. Слід зауважити, що в європейських країнах існує розвинена система заохочення як національних, так і іноземних інвестицій; основна частка фінансових і податкових пільг надається урядом і місцевими органами влади. Зокрема, уряд Франції встановив преференційний податковий режим для підприємств, що діють у низці районів країни – у так званих спеціальних зонах підприємницької діяльності (у районі Дюнкерка, Ля Сіота, Ля Сена). Також податкові пільги надаються підприємствам, що здійснюють програму підготовки кадрів на виробництві, та компаніям, які реалізують програму науково-технічних досліджень (30 % від щорічного збільшення витрат на науково-дослідні цілі) [9, с. 65].

Урядом Франції здійснюється також спеціальна програма залучення іноземних інвесторів у розвиток науко-

во-дослідних центрів країни. При одержанні урядових субсидій пріоритетом користуються компанії, що здійснюють вкладення капіталів у:

- 1) проектно-конструкторські розробки, систему менеджменту й у засоби математичного забезпечення;
- 2) райони, розташовані за межами "великого Парижу";
- 3) підприємства з не менш ніж 30 робочими місцями в перші три роки функціонування.

Субсидії розглядаються в частині оподаткованого доходу компанії. Але на практиці податком обкладається лише 50 % їхньої величини, інша половина включається в суму амортизаційних відрахувань компанії. При цьому на субсидії, що спрямовуються на розвиток науково-технічного прогресу й у фонд амортизаційних відрахувань, поширюється пільговий режим оподаткування. Уряд і місцеві влади в низці районів країни надають компаніям значні кошти зі спеціальних фондів фінансування програм професійного навчання та підготовки кадрів.

Також не можливо залишити поза увагою діяльність такого інституту як АНВАР, що пов'язана з підтримкою і розвитком технологічної кооперації в межах європейського співтовариства на рівні підприємств і дослідницьких лабораторій. АНВАР проводить експертизу проектів, що представлені в межах окремих загальноєвропейських програм французькими підприємствами, і у випадку їхньої позитивної оцінки забезпечує 40 % фінансування проектів з боку державних організацій.

Підсумовуючи досвід провідних країн ЄС (Німеччини та Франції), відзначимо, що урядами використовується селективний підхід до кожного окремого напрямку інвестиційної сфери з використанням достатньо широкого арсеналу фіскальних інструментів (податкові преференції, субсидії та інше).

Зазначимо, що розвинені країни бачать основу своєї конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі, а саме в інноваційному розвитку власних економік у сфері енергетики та екології, транспортних, інформаційних і телекомунікаційних систем, охорони здоров'я. Уряди США, країн ЄС і Японії впевнені, що інноваційні технології в цих галузях нададуть їм змогу сформувати новий, посткризовий технологічний уклад, здатний забезпечити основи динамічного економічного зростання, світове економічне лідерство, а також вирішити соціальні проблеми (охорона здоров'я, рівень безробіття). Тобто, державна політика цих країн націлена на фіскальне стимулювання зазначених напрямів.

Нині в Україні є досить актуальним підвищення ефективності реалізації державних інвестиційних програм. Досі залишаються питання щодо вибору методів фінансування, проведення експертизи, контролю та моніторингу державних інвестиційних програм.

Достатньо цікавим для України є досвід Грузії. У країні існує 3 Вільних Промислових Зони (ВПЗ), які створюють умови ефективною підтримки міжнародної торгівлі і режим звільнення від податків для міжнародних компаній. Закон про ВПЗ був прийнятий у 2007 р. для підтримки інвестицій у Грузію, стимулювання експорту і розвитку міжнародної торгової й транзитної діяльності. Сприятливі умови оподаткування та митного контролю, які діють у ВПЗ, створюють потужні стимули для зарубіжних компаній з переміщення своїх виробничих потужностей у дані зони. Наявність ВПЗ сприяла зростанню промисловості шляхом надання нових можливостей для інвестування в такі галузі, як: металургія, нафтохімічна промисловість, автомобілебудування, фармацевтика, електроніка, виробництво медичного обладнання та будівельних матеріалів. Компанії, що розміщують своє виробництво у ВПЗ, можуть отримати наступні стимули: підприємства, розташовані у ВПЗ

звільняються від податку на власність; ПДВ не накладається на товари, придбані за кордоном та імпортовані у ВПЗ; ПДВ не накладається на транзакції між підприємствами, що знаходяться у ВПЗ; надання товарів/послуг між підприємствами ВПЗ не обкладається ПДВ; закордонні товари, імпортовані у ВПЗ, не обкладаються ввізним митом; на продукцію, вироблену у ВПЗ накладається тільки ПДВ у межах спеціального митного режиму, незалежно від кількості товару; експорт товарів, вироблених у ВПЗ, на територію Грузії не обкладається ввізним митом; не здійснюється контроль за обмінними операціями, немає бар'єрів для торгівлі або квот; немає обмежень на репатріацію капіталу; прибуток, отриманий зарубіжною компанією від діяльності у ВПЗ, не обкладається податком на прибуток; співробітники підприємств, що знаходяться у ВПЗ, особисто виплачують податок на прибуток шляхом декларування доходу, оскільки підприємство, що знаходиться у ВПЗ, не є агентом, який сплачує податки за співробітників і, таким чином, не зобов'язане утримувати податок із заробітної плати. Також зауважимо, сільськогосподарські підприємства не виплачують ПДВ, не обкладаються податком на прибуток і не сплачують ввізне мито на сільськогосподарське обладнання. Слід зазначити, що сільське господарство отримало додаткові переваги від режимів вільної торгівлі, якими є угоди про вільну торгівлю, де Європейський Союз надає країнам, що розвиваються преференції при доступі на свій ринок.

Підсумовуючи досвід Грузії, зазначимо, що в Україні була спроба стимулювання інвестицій шляхом створення спеціальних економічних зон, на жаль, отримати певний результат не вдалося. Але використання досвіду підтримки сільського господарства є достатньо реалістичним для реалізації в Україні.

Китайська народна республіка посідає друге місце у світі (після США) з отримання прямих іноземних інвестицій. Державою було розроблено велику кількість спеціалізованих стимулів (податкових, митних, валютних та ін.). Нині спеціальні пільги одержують підприємства, які працюють у пріоритетних сферах матеріального виробництва (машинобудування, електроніка, сільське господарство тощо). Вагомим елементом стратегії економічного зростання КНР була інвестиційна складова, яка передбачала випереджальне нарощування виробничих капітальних вкладень (у 1994–2004 рр. середньорічні темпи приросту валових інвестицій у КНР дорівнювали 20,9 % і були вдвічі вищими за аналогічну динаміку ВВП [10]).

Ключову роль у забезпеченні прискореного економічного зростання в Китаї відіграли бюджетні інвестиції, основна частина яких спрямовувалася в ті суспільно значимі галузі, комерційний потенціал яких досить невисокий. Нині Китаю належить перше місце у забезпеченні найсприятливішого інвестиційного клімату серед усіх країн світу. У м. Пекіні оголошено довгострокові плани перетворення країни в інноваційне суспільство. У травні 2009 р. Державна рада КНР ухвалила рішення виділити додаткові кошти на дослідні розробки – близько 5 млрд дол. США. При цьому пріоритетними напрямками, названо авіабудування, зв'язок, лікарські препарати і верстатобудування [11, с. 31].

Висновки. Отже, узагальнюючи наведене, можна зробити висновок, що державна інвестиційна політика України має стати базовим напрямом економічної політики держави та забезпечити формування ефективних

механізмів залучення інвестиційних ресурсів у розвиток національної економіки.

На основі аналізу зарубіжного досвіду державного інвестування рекомендовано такі підходи в державній інвестиційній політиці: а) привести нормативно-правову базу до європейських стандартів; б) розширити сферу бюджетного інвестування за рахунок активізації діяльності Державного банку реконструкції та розвитку з метою підтримки пріоритетних напрямів розвитку; в) чітко визначити й законодавчо затвердити пріоритетні напрямки економічного розвитку країни, критерії розподілу капітальних видатків, що дало б змогу забезпечити ефективне зростання її економіки; г) переглянути реалізацію чинних державних програм щодо доцільності, кількості, впливу на галузь й економіку загалом; д) використовувати передовий досвід розвинутих країн, запровадити нові форми підтримки таких галузей, як вугільна промисловість, сільське господарство, які б стимулювали національні приватні інвестиції в цьому напрямі; е) переорієнтувати державні інвестиції в економічну та соціальну інфраструктуру й інноваційні програми, які б забезпечили перехід економіки країни до високотехнологічних та наукомістких виробництв, що дало б змогу підвищити конкурентоспроможність українських підприємств на світовому ринку.

Усі вище наведені заходи дадуть змогу забезпечити прозорість та ефективність державних інвестицій, спрямувати інвестиційні потоки до пріоритетних галузей економіки, створити підґрунтя для активізації інвестиційної активності в країні.

Під час подальших досліджень бажано приділити увагу нормативно-правовому забезпеченню державної інвестиційної діяльності та критеріям розподілу капітальних видатків.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України : затверджений Законом України від 16 січня 2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [сайт]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII, із змінами та доповненнями [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
3. Шевердіна О. В. Інвестиційна політика України як об'єкт державної економічної політики / О. В. Шевердіна // Публічне управління: теорія та практика. – 2012. – № 4 (12). – С. 111–117.
4. Гриценко Л. Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання / Л. Л. Гриценко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – Кіровоград : КНТУ, 2012. – Вип. 22. – Ч. II. – С. 90–96.
5. Черваньов Д. М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств : навч. посіб. / Д. М. Черваньов. – К. : Знання-Прес, 2003. – 622 с.
6. World Investment Report 2012: Towards a New Generation of Investment Policies [Electronic source]. – UNCTAD. – 2012. – 239 p. – Access mode to a resource: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2012_embargoed_en.pdf.
7. World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development [Electronic source]. – UNCTAD. – 2011. – 251 p. – Access mode to a resource: <http://www.unctad-docs.org/files/UNCTAD-WIR2011-Full-en.pdf>.
8. Туріяньська М. М. Інвестиційний клімат: підходи до моделювання / М. М. Туріяньська // Наукові праці ДонНТУ. – 2004. – Вип. 76. – С. 103–111.
9. Государственное регулирование экономики: опыт пяти стран / [Ступин В., Хохлова Т., Шадрин А. и др.] ; Институт экономики переходного периода. – М., 1999. – 196 с.
10. Новоселова Л. О. реализации инвестиционной составляющей стратегии экономического роста в КНР / Л. Новоселова // Российский экономический журнал. – 2006. – № 4. – С. 63–72.
11. Иванова Н. Антикризисные программы в инновационной сфере / Н. Иванова, И. Данилин // Мировая экономика и международные отношения. – 2010. – № 1. – С. 26–37.

Надійшла до редколегії 25.04.14

Т. Затонацкая, д-р экон. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

МИРОВОЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ И МЕХАНИЗМОВ ЕЁ РЕАЛИЗАЦИИ

В статье рассмотрены основные положения инвестиционной политики нового поколения и возможности её интеграции в Украине. Исследован зарубежный опыт механизмов реализации государственных инвестиционных политик. Предоставлены рекомендации по усовершенствованию государственной инвестиционной политики Украины.

Ключевые слова: государственная инвестиционная политика, иностранные инвестиции, инвестиционный протекционизм.

T. Zatonatska, Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

WORLD EXPERIENCE OF FORMATION OF STATE INVESTMENT POLICY AND MECHANISMS FOR ITS IMPLEMENTATION

The paper considers main provisions of investment policy of new generation and prospects of its integration in Ukraine. International experience of implementation mechanisms of public investment policies is revealed, Recommendations for improving the state investment policy of Ukraine are provided.

Keywords: state investment policy, foreign investment, investment protectionism.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2014; 161: 10-15
УДК 339.9-622
JEL P 590

І. Павленко, д-р экон. наук, проф.,
І. Тимченко, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

У статті проаналізовано міжнародний досвід реструктуризації вугільної промисловості. Досліджено причини державної неефективності реструктуризації та особливості її здійснення країнами з розвинутою ринковою економікою. Ідентифіковано соціально-економічні наслідки реформування та сформульовано заходи підвищення інвестиційної активності для вугільних регіонів, що здійснюють реструктуризацію.

Ключові слова: інноваційний розвиток, реструктуризація, конкурентоспроможність, державне фінансування, енергетичний сектор, вугільна промисловість.

Постановка проблеми. Практичні уроки реструктуризації особливо актуальні в умовах підвищеного міжнародного інтересу до поетапної відмови від фінансування вугільної промисловості. Україна підписала договір про вступ до Європейського Енергетичного співтовариства у 2010 р. за яким зобов'язувалася виконати низку умов щодо реформування базових галузей енергетики та приведення їх до європейських стандартів. Стратегічні рішення в межах програми стосуються насамперед вугільної промисловості, зокрема лібералізації ринку вугілля, приватизації вугільних підприємств, удосконалення механізму державної підтримки вугільної галузі та впровадження соціальних програм підтримки населення регіонів реструктуризації. Ураховуючи те, що розміри державного субсидування вугільної промисловості постійно зростають, прибутковість галузі знижується, виникає необхідність перегляду політики реструктуризації з метою проведення радикальних реформ у галузі, що й становить актуальність даного напрямку досліджень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями управління розвитком вугільної галузі, зокрема її реструктуризацією, використанням чистих технологій видобутку та переробки вугілля, впровадженням екологічних технологій, що спрямовані на зниження забруднення навколишнього середовища, оцінюванням рівня інноваційного розвитку галузі займалися такі вчені: Л. Арузо [2], В. Балан [23], С. Бхаттачарія [3], Д. Блек [4], А. Брайан, С. Волкер [21], Р. Девідсон [6], О. Жилінська [23], М. Кубі, Б. Мітчелл, Д. Мерелл, Т. Петровська [23], С. Фотергіл [15], Д. Хеллер [16], М. Паркер [19] та інші. Переважна більшість дослідників дотримується положення про необхідність реструктуризації вугільної галузі – корпоратизації сектору і використання іннова-

ційних технологій видобутку та екологічної безпеки процесів переробки.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Однак недостатньо вивченими, з позицій впровадження заходів реструктуризації вугільної промисловості України, залишаються питання оновлення технологічних процесів під час реструктуризації, економічного обґрунтування доцільності закриття підприємств, а також подолання соціально-економічних наслідків реструктуризації галузі з урахуванням досвіду реструктуризації провідних країн світу.

Формування завдань та цілей статті. Метою статті є дослідження міжнародного досвіду управління інноваційним розвитком вугільної промисловості в умовах глобалізації. Основні завдання відповідно до поставленої мети: встановити причини реструктуризації як основної форми інноваційного розвитку підприємств вугільної галузі, визначити особливості її здійснення в країнах із розвинутою ринковою економікою, ідентифікувати соціально-економічні наслідки реструктуризації та сформувати практичні рекомендації щодо здійснення інноваційної політики у вугільній промисловості України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передумовою реформування вугільної промисловості у світі слід вважати підвищення рівня конкуренції в галузі та підвищення рівня забруднення навколишнього середовища. Виділяють декілька причин змін ролі вугільної промисловості. Політика затримки здійснення реструктуризації вугільної промисловості в багатьох країнах пояснювалась економією на масштабах, оскільки основна частина підприємств перебувала у державній власності та займала монопольне становище на внутрішньому ринку, на початку 80-х років ХХ ст. стала неактуальною. Нові технології призвели до того, що вугільні підприємства державної форми власності втрачали конкурентні